

پرسش ۶۲: عرش و کرسی

سؤال / ۶۲: في تفسير العياشي وفي البحار عن الصادق (ع): (قال أبو ذر: يا رسول الله ما أفضل ما أنزل عليك؟ قال: آية الكرسي، ما السماوات السبع والأرضون السبع في الكرسي إلا كحلقة ملقاة بأرض بلاقع، ثم قال: وإن فضله على العرش كفضل الفلاة على الحلقة) ([327]).

پرسش ۶۲: در تفسیر عیاشی و در بحار از امام صادق (ع) روایت شده است که آن حضرت فرمود: «ابوذر گفت: ای رسول خدا (ص) برترین چیزی که بر شما نازل شد چه بود؟ رسول خدا (ص) فرمود: آیت الکرسی؛ و آن چه در آسمان‌های هفت‌گانه و زمین‌های هفت‌گانه است در برابر کرسی چیزی جز حلقه‌ای کوچک که بر روی زمین افتاده است، نیست. سپس فرمود: برتری آن بر عرش همانند برتری صحرا بر حلقه‌ای کوچک است.» ([328])

وفي الكافي ([329]) عن الصادق (ع) قال: (جاءت زينب العطاره الحولاء إلى نساء النبي وبناته وكانت تبیع منهن العطر .... إلى أن قال رسول الله : وهذه السبع والبحر المكفوف وجبال البرد والهواء عند حجب النور كحلقة في فلاة قي، وهذه السبع والبحر المكفوف وجبال البرد والهواء وحجب النور عند الكرسي كحلقة في فلاة قي... ثم تلا هذه الآية: (وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَؤُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ) ([330])، وهذه السبع والبحر المكفوف وجبال البرد والهواء وحجب النور والكرسي عند العرش كحلقة في فلاة قي، وتلا هذه الآية: (الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى) ([331]) (... ([332])).

و در کافی به نقل از امام صادق (ع) آمده است: ([333]) «زینب عطار حولاً نزد همسران پیامبر (ص) و دخترانشان آمد که به آن‌ها عطر بفروشد... تا آن جا که پیامبر (ص) فرمودند: و این هفت آسمان و دریا‌های بی‌کران و کوه‌های سرد و هوا در برابر حجاب‌های نور مانند حلقه‌ای ناچیز در یک صحرا می‌باشد.

حجاب‌های نور در برابر کرسی مانند حلقه‌ای ناچیز در برابر صحرا است... سپس این آیه را تلاوت فرمود: (کرسی او آسمان‌ها و زمین را در بردارد. نگهداری آن‌ها بر او دشوار نیست. او بلند پایه و بزرگ است) ([334]). این هفت آسمان و زمین و دریای بی‌کران و کوه‌های سرد و هوا و حجاب‌های نور و کرسی در برابر عرش مانند حلقه‌ای ناچیز در یک صحرا است. و این را تلاوت فرمود: (خدای رحمان بر عرش استیلا دارد) ([335]). ([336])

السؤال: من الروایتین نفهم فہمین مختلفین ومتناقضین ([337])، من الأولى نفهم أنّ الكرسي أعظم من العرش، ومن الثانية نفهم أنّ العرش أعظم من الكرسي، فمن هو الأعظم؛ الكرسي أم العرش وما الدليل أن العرش أو الكرسي هو الأعظم؟
پرسش: از این دو روایت، دو مفهوم متفاوت و متناقض برداشت می‌کنیم؛ ([338])
از روایت نخست می‌فهمیم که کرسی بزرگ‌تر از عرش است و از دومی درمی‌یابیم که عرش بزرگ‌تر از کرسی می‌باشد. کدام یک بزرگ‌تر است، کرسی یا عرش؟ و دلیل این که عرش یا کرسی بزرگ‌تر است چه می‌باشد؟

الجواب: العرش أعظم من الكرسي، والكرسي عند العرش كحلقة في فلاة، والعرش هو حجاب باب الذات فما دونه إلى الأرضين السفلية، وهذا الحجاب هو الحجاب الذي يخفق بين محمد وباب الذات الذي ذكره الصادق (ع) في حديث المعراج، فقال (ع): (بينهما حجاب يخفق) ([339])، وباب الذات - أو الله - هو الرحمن الرحيم، الظاهر منه الرحمن والباطن الرحيم، ولذا قال تعالى: (الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى)، أي: باب الذات على العرش استوى، أي: أفاض الله من بابه (الرحمن) نوره وعلمه سبحانه الذي أراد أن يواجهه به خير خلقه محمداً على سرادق العرش، أو الحجاب الذي ذكره الصادق (ع)، هذا هو العرش الأعظم.

پاسخ:

عرش بزرگ‌تر از کرسی است و کرسی در برابر عرش همانند حلقه‌ای در بیابان است. عرش عبارت است از حجاب باب ذات و هرچه پایین‌تر از آن است تا زمین‌های سُفلی، و این حجاب، همان حجابی است که بین محمد(ص) و باب ذات در نوسان است؛ همان دروازه‌ای که امام صادق(ع) در حدیث معراج از آن یاد کرده است: «بین این دو حجابی بود که نوسان می‌کرد» [340] و باب ذات یا الله همان الرحمن الرحیم است؛ ظاهرش الرحمن است و باطن آن الرحیم. از همین رو خداوند می‌فرماید: (خدای رحمان بر عرش استیلا دارد)؛ یعنی باب ذات بر عرش استیلا دارد؛ یعنی خداوند از دروازه‌اش (الرحمن) نور و علمش را که می‌خواست با آن با بهترین خلق خود حضرت محمد (ص) را بر سرآورده‌ی عرش یا همان حجابی که امام صادق(ع) بیان کرده است، رویارو شود، افاضه فرمود؛ این همان عرش اعظم است.

أما العرش العظيم والذي يمثل السماوات السبع فما دونها، فهو دون الكرسي، فالكرسي هو سرادق السماء السابعة الكلية أو حجابها النوري. ومن هنا نفهم أنّ العرش العظيم عند الكرسي كحلقة في فلاة، والكرسي عند العرش الأعظم كحلقة في فلاة. ولتتضح لك الصورة أكثر راجع تفسير سورة الفاتحة ([341]) والمتشابهات. ولو أنّ لهذا العلم حملة لبينّت حقيقة العرش وحقيقة الكرسي التي بيّنها لي الإمام المهدي (ع) فليس كل ما يعرف يقال، وليس كل ما يقال حضر أهله، وليس كل ما حضر أهله حان وقته.

اما عرش عظیم که تمثیل هفت آسمان و هر چه پایین‌تر از آن‌ها می‌باشد، از کرسی کوچک‌تر است و کرسی، سرادق آسمان کلی هفتم یا حجاب نورانی آن می‌باشد. به این ترتیب درمی‌یابیم که عرش عظیم در برابر کرسی همچون حلقه‌ای در برابر صحرا، و کرسی در برابر عرش اعظم همانند حلقه‌ای در برابر

صحرا است. برای روشن تر شدن مسئله به کتاب تفسیر سوره ی فاتحه [342] و متشابهات جلد اول مراجعه کنید. اگر کسانی بودند که ظرفیت پذیرفتن این علم را داشتند حقیقت عرش و حقیقت کرسی که امام مهدی (ع) برایم روشن کرد را بیان می کردم؛ هر چیز که دانسته شود گفته نمی شود و هر چه گفته شود مخاطب آن حاضر نمی شود و هر چه مخاطب آن حاضر شود وقتش فرانسیده است.

[327] - هكذا ورد الحديث في السؤال، ولا يخلو من تشويش، وهذا نصه من المصدر، قال صاحب البحار: (في حديث أبي ذر عن النبي قال: يا أبا ذر، ما السماوات السبع في الكرسي إلا كحلقة ملقاة في أرض فلاة، وفضل العرش على الكرسي كفضل الفلاة على تلك الحلقة) بحار الأنوار: ج 55 ص 5 و 17، نقلاً عن العياشي، والصدوق في معاني الاخبار والخصال، والدر المنثور.

[328] - در این پرسش متن روایت به همین صورت آمده که خالی از نقص نیست. متن روایت از منبع در بحار الانوار چنین است: در حدیثی ابوذر از پیامبر (ص) روایت می کند که فرمود: «ای اباذر! آنچه در آسمان های هفت گانه است در برابر کرسی همچون حلقه ای است که روی صحرائی در زمین افتاده شده و برتری عرش در برابر آن همچون برتری صحرا در برابر آن حلقه است». بحار الانوار: ج 55 ص 5 و 17 روایت شده از عیاشی و هم چنین صدوق در معانی اخبار و خصال و در المنثور نیز روایت کرده است.

[329] - ما ورد في الكافي من حديث أبي عبد الله (ع) عن زينب العطاره هذا نصه: (عن أبي عبد الله (ع) قال: جاءت زينب العطاره الحولاء إلى نساء النبي فجاء النبي فإذا هي عندهم فقال النبي: إذا أتيتنا طابت بيوتنا، فقالت: بيوتك بريحك أطيب يا رسول الله، فقال لها رسول الله: إذا بعث فأحسني ولا تعشي فإنه أتقى لله وأبقى للمال) الكافي: ج 5 ص 151 ح 5.

[330] - البقرة: 255.

[331] - طه: 5.

[332] - بحار الأنوار: ج 57 ص 83 - 85، نقلاً عن التوحيد للصدوق: ص 199.

[333] - آنچه از کافی در حدیث ابو عبدالله (ع) روایت شده است از زینب عطار می باشد که متن آن چنین است: از ابو عبدالله (ع) روایت شده است که فرمود: «زینب عطار حولا به سوی زنان پیامبر (ص) آمد. پیامبر (ص) آمد و او را با ایشان دید و فرمود: شما هر وقت به خانه ی ما می آیی، خانه ی ما خوشبو می شود. عرض کرد: یا رسول الله!

خانه‌ی شما به واسطه‌ی شما خوشبوتر است. رسول خدا(ص) به او فرمود: وقتی معامله می‌کنی خوب رفتار کن و نارو نزن، که از تقوای الهی است و باعث ماندگاری بیشتر مال می‌شود». کافی: ج 5 ص 151 ح 5.

[334] - بقره: 255.

[335] - طه: 5.

[336] - بحار الانوار: ج 57 ص 83 تا 85 به نقل از توحید صدوق: ص 199.

[337] - واضح أنّ الذي سبّب توهّم التناقض بين الحديثين عند السائل خطأً في نقل الحديث الأول، فإنّ قول النبي لأبي ذر - كما تم نقله عن المصدر - هو: (... وفضل العرش على الكرسي ..)، فالعرش أعظم من الكرسي في كلا الحديثين، ويقصد به العرش الاعظم. نعم، بالنسبة للعرش العظيم يكون الكرسي أعظم منه، كما أوضحه السيد أحمد الحسن (ع).

[338] - واضح است که علت به وجود آمدن گمان در خصوص متناقض بودن بین دو حدیث برای سوال کننده،

خطا در نقل حدیث اول بوده است. سخن پیامبر(ص) به ابوذر باتوجه به منبع آن چنین است: «... و برتر بودن

عرش نسبت به کرسی...» که در نتیجه عرش در هر دو حدیث برتر از کرسی می‌باشد که منظور عرش اعظم

می‌باشد. البته در خصوص مقایسه‌ی عرش عظیم، کرسی از آن بزرگ‌تر است، همان گونه که سیداحمدالحسن(ع) بیان فرموده‌اند.

[339] - تفسیر الصافی - سورة النجم : ج 5 ص 84 ، فما بعد.

[340] - تفسیر صافی: سورة نجم: ج 5 ص 84 و پس از آن.

[341] - في بحث : اضاءة على أسمائه سبحانه ، فما بعد.

[342] - مبحث روشنگری از اسامی خداوند سبحان، و پس از آن.